

og Humanitet rummer Bogen adskillige fine og træffende Bemærkninger; Forfatterens nationaløkonomiske Skoling har her givet ham et godt Udgangspunkt. Til Indledning skitseres Middelalderens kirkelige Ideer om justum pretium og standsmæssigt Udkomme. Som det for Merkantilismen karakteristiske fremhæves dernæst »de lave Lønningers Økonomi«; Løntryk antoges at stimulere Produktionen ikke blot direkte ved at Omkostningerne holdtes nede, men ogsaa indirekte ved at ægge Arbejdernes Flid. I bestemt Modsætning til Merkantilismens hele restriktive System hævdede Liberalismen — med »Kapitalisme« regner Montgomery ikke — den enkeltes Ret til at arbejde eller nægte at arbejde, eftersom Vilkaarene passede ham eller ej. Ogsaa de liberale søgte paa deres Vis at bekæmpe Fattigdommen; men de ansaa det for rigtigst at føre Kampen indirekte ved at højne de lavere Klassers Dannelsesniveau og anspore til Selvhjælp — samme Tendenser, vi kender fra 60erne herhjemme. Man vilde med andre Ord hellere forebygge end helbrede. Grænsen mellem en saadan præventiv Socialpolitik og en positiv Understøttelsespolitik var imidlertid i Praksis svær at drage. Forøget Folkeoplysning og Folkesundhed var Formaal, for hvilke ogsaa Liberalismens Tilhængere med frelst Samvittighed kunde arbejde; og dog kom man dermed ind paa et Skraaplan, som jævnt og stødfrit førte over i moderne Forsikringstankegang. Frygt for Arbejderbevægelsens stigende Indflydelse fremskyndede Bevægelsen. Et andet Moment, der virkede i samme Retning, var hvad Montgomery betegner som øget »Rationalitet«, forbedret Indsigt i den økonomiske Aarsagssammenhæng; megen gammel Inhumanitet — som f. Eks. Forsvarsløshedsløvgivningen — forsvandt simpelt hen, fordi man efterhaanden indsaa, at den var formaalsløs.

Med al sin stærke Fremhævelse af Nationalvelstandens afgørende Betydning for Socialpolitikken savner Montgomery saaledes ingenlunde Sans for sit Emnes idéhistoriske Side; han mener, at man i vore Dage som oftest snarere under- end overvurderer det Omslag, som her har fundet Sted. Med store Forventninger maa man imødesee den i Forordet bebudede »tredje Del«, hvori han lover at komme tilbage til det 19. Aarhundredes sociale og økonomiske Idéudvikling.

Henry Bruun.

I Tilknytning til Omtalen af Montgomerys betydelige Bog skal her kort omtales et andet Arbejde, som paa sin Vis yder Bidrag til Forstaaelsen af svensk Samfundsopfattelse og Socialpolitik i det 18. og 19. Aarhundrede. Axel Strindberg: *Arbetare*

och radikaler i 1700-talets Sverige (1935) indgaar som femte Bind i Serien »Skrifter utgivna av Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap«, en Serie, hvortil vel Norge, men endnu ikke Danmark har noget tilsvarende. Med Udgangspunkt i et middelmaadigt Drama, Per Enboms »Fabriksflickan« fra 1796, tager Strindberg sig for at følge den »proletariske Understrøm« i det 18. Aarhundredes svenske Litteratur, og det lykkes ham — man fristes til at sige kun alt for godt. Bag Planen ligger en i og for sig naturlig og frugtbar Reaktion mod Litteraturhistoriens Adskillelse fra den alm. Historie og mod Litteraturhistorikernes Tilbøjelighed til at forklare ethvert Digterværk ved Paavirkning fra andre, helst udenlandske Forfattere, fremfor ved direkte Samfundsagttagelse. Selv gaar Strindberg imidlertid til den modsatte Yderlighed, og naar han mener at finde social Indignation og dæmrende socialistisk Tankegang hos næsten alle den gustavianske Tids smaa og store Forfattere, turde Grunden være den, at han af den rige Litteraturs »Værgeløshed« har ladet sig friste til at udvælge de Citater, der passede hans Tesis, og kun dem. En morsom og lærerig Samling er det dog blevet, og Bogens indledende, rent historiske Afsnit supplerer fortræffeligt Montgomerys Skildring af Tilstanden ved det 19. Aarhundredes Begyndelse; ikke mindst faar man et stærkt Indtryk af, hvor gennemusund og egentlig uhyggelig en By Bellmans glade Stockholm i Virkeligheden var.

Endnu skal her gøres opmærksom paa en lille nyudkommen Bog, John Lindgren: *Från Per Götrek til Per Albin* (i Serien Orientering. 278 S.). Savner man Tid og Lejlighed til at give sig i Kast med Gerh. Magnussons 3 Binds Værk, vil man her finde en bekvem Oversigt over det svenske Arbejderpartis Historie. Fremstillingen er skrevet ud fra et klart moderat reformsocialistisk Standpunkt og munder ud i en Hyldest til Sveriges nuværende Regeringschef. Omtrent Halvdelen af Bogen er viet Tiden efter 1914.

Henry Bruun.

Politiske Omvæltninger, som hænger sammen med dybtgaaende Sindelagskifte og har medført nye Styrelsesformer, har til alle Tider faaet Betydning for den historiske Forskning og dens Opfattelse af Fortidens Begivenheder. Et klassisk Skoleeksempel er Historieskrivningens Vurdering af den store franske Revolution. Saafremt vore Dages tilsyneladende saa vældige Omskiftelser kommer til at danne Epoke i den statslige og sociale Udvikling, vil man derfor sikkert opleve nye Strømninger og Tendenser indenfor Historieskrivningen.